

Miksi Jeesus kirosi temppelin?

Jeesuksen elämän viimeisiin vaiheisiin liittyy kaksi erikoista tapahtumaa. Ensinnäkin Jerusalemiin tullessaan hän kiroaa viikunapuun. Luonnon ystävät ovat usein ihmetelleet tätä tekoa. Toiseksi hän kaataa temppeliveron kerääjien pöydät temppelin pihamaalla. Miksi ihmeessä Jeesus hyökkää tavallisia virkamiehiä vastaan? Tällaiset tapahtumat vaativat selitystä.

Kuivan puun kohtalo

Jerusalemiin ratsastaminen oli alkusoittoa sille konfliktille, joka syntyisi temppelisä. Ensin Jeesus kiroaa viikunapuun. Sitten hän ryntää temppeliin, osoittaa mieltään temppelin esipihalla ja syyttää paikasta tulleen rosvojen luolan. Huipentumaksi hän kertoo vertauksen pahoista viinitarhureista. Vertaus päättyy Psalmin 118 ankaraan vastakkainasetteluun papiston kanssa. Jakson lopussa Jeesus vielä ennustaa temppelin tuhon.

Viikunapuun kiroaminen on toinen Jerusalemiin saapumisen profeettallisista teoista. Se sijoittuu hyvin johdannoksi temppeliin astumiseen, kuten Markus kertoo. Kiroamisessa itse tapahtuma on yhtä tärkeä kuin Jeesuksen lausumat sanat. Jeesus etsii viikunapuusta hedelmää, mutta puu on tyhjä. Pakanoille kirjoittava Markus lisäsi selityksen: ”vielä ei ollut viikunoiden aika”. Se johdattaa ajatukset Vanhan testamentin pohjateksteihin. Hedelmien puuttuessa Jeesus kiroaa koko puun. Israel on hedelmätön puu, jonka juurella on kirves, kuten Johannes Kastaja oli saarnannut.

Jeesuksen käyttämän symboliikan merkitys on vastaansanomaton. Jumalan istuttaman puun satokausi on ohitse. Israelin on käynyt niin, kuin Miikan ja Jeremian profetiat ovat ennustaneet. Korjuuajan mentyä ”ei löydy enää rypäleitä syötäväksi, ei viikunoita, vaikka kuinka etsin” (Miika 7:1). Tästä oli Jeremia varoittanut kansaa

ennen pakkosiirtolaisuuteen joutumista. ”Minä korjaan pois heidät kaikki kuin rypäleet köynnöksestä, sanoo Herra. Silloin viiniköynnökseen ei jää enää rypäleitä eikä viikunapuuhun viikunoita.” (Jer. 8:13).

Vihollinen vyöryy kansanyli, koska se on tehnyt syntiä Herraa vastaan. Pakkosiirtolaisuudesta palaaminen ei ollut Jeesuksen mukaan synnyttänyt hyvää hedelmää. Puu on tyhjä. Vieläkään ei löydy viikunoita. Sen sijaan käy toteen Miikan sana: ”Oikeamieliset ovat kadonneet maasta... Paras heistä on kuin orjantappura... Jerusalem! Koston päivä on tulossa... Kaikki on kaaosta ja sekasortoa!” (7:2-4).

Siksi Jeesus kiroaa Jerusalemin. ”Älköön kukaan enää ikinä syökö sinun hedelmääsi!” (Mark. 11:14). Kirous on järkyttävä. Puu tuhotaan, jotta sen tulevatkaan hedelmät eivät ruokkisi enää ketään. Jumalan tuoma pelastus kulkee pyhän kaupungin ohitse. Kirous kohdistuu siten myös temppeliin. Jerusalemin temppeli ei ole Jeesukselle hengellisen uudistuksen kehto. Se ei ole paikka, jossa kansa voisi eskatologisessa herätyksessä kohdata Jumalansa.

Jeesus asettaa temppelin ja oman toimintansa ankarasti vastakkain. Niinpä viikunapuun kiroamisesta tulee esipuhe profeettalliselle teolle temppelin pihalla. Jeesus käyttää hyväkseen pakkosiirtolaisuuden ajan profeettojen tekstejä ja julistaa kansalle, että pakkosiirtolaisuuden kurimus ei vielä ole ohi. Jumala ei ole vielä vastannut kansalle, vaikka ulkonaisesti tilanne saat-

taa ainakin pappien ja kirjanoppineiden mielestä näyttää hyvältä.

Mielenosoitus temppelissä

Kun Jeesus tämän jälkeen nousee temppelin esipihalle, aasilla ratsastajan lempyydestä ei ole mitään jäljellä. Nyt esiintyy eskatologinen temppelin rakentaja, joka kiroaa kivistä rakennetun, hedelmättömän temppelin. Provokaatio temppelin pihalla on toisinaan tulkittu pelkäksi temppelin käytäntöihin liittyneen korruption vastustamiseksi. Asetelma kuitenkin on hurjempi. Kaataessaan temppeliveron maksamista palvelleet rahanvaihtajien pöydät ja estäessään uhrieläinten viemisen uhrattavaksi Jeesus on noussut temppelin tavallisia käytäntöjä vastaan (Mark. 11:15 par.). Hänen kapinansa kohdistuu Vanhassa testamentissa määriteltä temppelin toimintaa vastaan, ei pelkästään vääristymiä vastaan. Teko rinnastuu viikunapuun kiroamiseen.

Rahanvaihtajat olivat itse asiassa temppelin pankin virkailijoita (*kollybistai*), joi-

den tehtävänä oli nimenomaan pääsiäisen alla temppeliveron kerääminen (2. Moos. 30). Puolen sekelin arvoinen kahden drakman hopeakolikko oli ”lunnasraha”, jonka perusteella Jumala antoi lupauksen: ”teidän henkenne on lunastettu” (30:16). Kyse ei siten ollut rahalla keinottelemisesta, vaan temppelin omasta toiminnasta.

Temppeliveron perusteella juutalaiset perheet osallistuiivat päivittäisen tamid-uhrin toimittamiseen. Tähän päivittäiseen uhriin kuuluivat polttouhrina teurastettu lammas sekä siihen liittyvät ruoka- ja juomauhrit (2. Moos. 29). Tamid-uhri tuotti sovituksen synneistä, ja siksi siihen osallistuminen merkitsi kaikille juutalaisille uskonnon keskeisintä ydintä, Jumalan armoa. Kun Jeesus on katkaissut temppeliveron keräämisen ja estänyt uhrieläinten myynnin, hän on noussut ankaralla tavalla temppelin uhritoimitusta vastaan. Juutalaisille tämän on täytynyt olla hämmentävää, koska he olettivat omalla toiminnallaan toteuttavan juuri sitä, mitä Jumalan on Toorassa käskennyt.

Jerusalemien temppelin pienoismalli Jerusalemissa. Kuva: Pirjo Lindman

Markuksen mukaan Jeesus myös opetti kansaa demonstraationsa yhteydessä. Hän julisti kuulijoille kansan lankeemuksesta ja temppelin hyödyttömyydestä vedoten kahteen Vanhan testamentin tekstiin. Kohdat viittaavat temppelin universaaliin luonteeseen. Oikea eskatologinen temppeleli on ”kaikkien kansojen rukouksen huone”, ei pelkkä vanhan temppelin restauroitu versio (11:17).

Jeesuksen mielenosoitusta säestävä saarna on varmasti ollut pidempi ja määrätietoisempi, kuin evankeliumikertomuksen lauseet. Sitä edustaa Raamatussa enää sisällysluettelon omainen lyhyt kooste kahdesta keskeisestä profeettatekstistä. Ensimmäinen lainaus Jesajan kirjasta puhuu pelastuksen ajasta, jolloin kaikki kansat saavat tulla Jumalan pyhälle vuorelle Jerusalemiin. Lopun ajan uudistuksessa temppeleli on paikka, johon Jumala kerää pakkosiirtolaisuuteen ajettuja juutalaisia. ”Minun huoneeni on oleva kaikille kansoille rukouksen huone.” Jesajalla lause jatkuu: ”Näin sanoo Herra, minun Jumalani, hän, joka kokoaa yhteen Israelista karkotetut: – Minä kokoan tänne vielä enemmän kansaa, yli sen nykyisen määrän” (Jes. 56:8).

Temppeleli kansojen huoneena on juutalaisessa teologiassa siten erityisesti paikka, johon rangaistuksen takia karkotetut saavat palata. Ensimmäinen lähtökohta on siten tässäkin puheessa selvä. Baabelin vankeuden jälkeen Jumala aikoo armahdattaa kansaansa. Hän tuo hajalleen hajotetut sukukunnat takaisin ja antaa heille pelastuksen temppelin. Herodeksen temppeleli ei kuitenkaan näytä täyttävän niitä toiveita, joita Vanhan testamentin lupaukset herättävät. Jeesuksen sanoman kärki kohdistuu pikemminkin nykyistä temppeleliä vastaan ja suomii sen hellimää epäuskoa.

Puheen jälkimmäinen kohta sijoittaaakin Jesajan odottaman eskatologisen temppelelin aivan muualle, kuin Jerusalemiin. Lai-

naamalla Jeremian kirjaa Jeesus ilmoittaa Siionin vuorella olevan temppelin olevan turmeluksen palvelija. ”Mutta te olette tehneet siitä rosvojen luolan.” Tämä lause on hyvin usein tulkittu kovin hätäisesti. Sen on ajateltu viittaavan temppelin käytäntöihin ja alleviivaavan yksinkertaisella tavalla rahanvaihtajien pöytien kaatamista. Tällöin puheen alkuperäinen ajatus on kääntynyt lähes pääläelleen.

Rosvojen luola

Profeetta Jeremian luonnehdinta rosvojen pesästä liittyy sekin pakkosiirtolaisuuden uhkaan. Jaksossa varoitellaan temppelelijuhlille tulijoita: ”Älkää luottako valheen puhujiin, jotka hokemalla hokevat: ”Tämä temppeleli on Herran temppeleli, Herran temppeleli, Herran temppeleli!” Kääntykää vihdoin oikealle tielle ja tehkää hyvää, kohdelkaa aina oikeudenmukaisesti toisianne.” (Jer. 7:4-5). Rosvot, jotka tulevat temppeleliin, eivät ole temppeleliissä työskenteleviä juutalaisia eikä lauseella tarkoiteta yksinomaan papistoa. Sen sijaan lauseen avainsanana on luola. Rosvojen luola ei ole paikka, jossa rikokset tehdään, vaan piilo, jonne paetaan ryöstöjen jälkeen. Jeesuksen esimerkki edustaa siten tässäkin eksiilin retoriikkaa. Hän syyttää aikansa Israelia siitä, että se elää paatumuksessa. Ryöstelydensä jälkeen kansa palaa temppeleliin kuin luolaan kuvitellen, että Jumala ei ota heitä tuomiolle heidän synneistään.

Jeesuksen saarnan mukaan oikea temppeleli löytyy kääntymyksestä ja sydämen uskosta. Sen aitous mitataan oikean hoidelman, arkielämän oikeudenmukaisuuden perusteella. Jos kääntymys puuttuu, ei temppelelin loistokkuuden hokeminen auta taivaallisen Tuomarin edessä. Maan päällä toimitettujen uhrimenojen sijaan Jeesus julistaa hengellisen uudistuksen aikaa, Hesekielin lupausten tapaista kuolteiden

luiden heräämistä ja Hengen temppelin rakentamista.

Jeesuksen opetus tuo pakkosiirtolaisuuden profeettojen sanoman Israelia vastaan nykypäivään. Kansan tilanne on yhä Jeesuksen elinaikana sama kuin pakkosiirtolaisuuden aikaan. Jumala on poiminut juutalaiset kuin hedelmät viikunapuusta ja hajottanut heidät kansojen sekaan. Herran kirkkaus on poistunut tempelistä. Pyhä puu on tyhjä. Vaikka maahan paluun jälkeen on rakennettu niin kutsuttu toinen temppele, siitä ei ole kenellekään hyötyä. Kansa elää yhä hengellisessä pakkosiirtolaisuudessa. Herodeksen temppele on pelkkä kulissi, joka tulee romahtamaan, kun Jumalan viha kohdistuu siihen.

Ihmiset elävät Jeesuksen mukaan syntiensä vallassa, kunnes tulee Daavidin poika, joka tuo rauhanvaltakunnan ja poistaa heidän syntinsä. Hänestä tulee avoin lähde syntiä ja saastaisuutta vastaan. Siksi ei hyödytä enää huutaa: "Herran temppele". Temppeleihin vetoajat elävät rosvojen luolassa. Temppeleihin takertujille uusi Daavid julistaa kääntymistä ja palaamista Jumalan kuninkuuden alle. Todellinen temppele on se pyhä kansa, joka on hengellisessä uudistuksessa saanut Jumalalta sisimpäänsä lihasydämen.

Timo Eskola

OPISKELIJAN SUUSTA

Omat opintoni yliopistolla alkavat vähitellen olla takana-päin. Ainakin toivon niin. Mutta onhan täällä kulunutkin jo kohta viisi vuotta.

Näinä vuosina STI:stä on tullut itselleni tärkeä paikka. Täällä on saanut rauhassa ja hyvässä hengessä keskustella teologiasta, pohtia omaa kutsumusta, sekä tutustua muihin opiskelijoihin. Päivähartaus on tarjonnut tilaisuuden hiljentyä kesken kiireistenkin päivien. Luennoilla on käsitelty monia mielenkiintoisia asioita.

Ja kahviautomaatista on saanut kahvia, minkä merkitystä ei voi aliarvioida.

Mielestäni STI täydentää ja haastaa tervetulleella tavalla yliopiston antamaa opetusta pitäessään esillä sellaista asennetta teologian harjoittamiseen, joka yliopistolla helposti unohtuu. Uskon, että tämä on kirkon kannalta hyvä asia. Ainakin omat opiskeluvuoteni ovat STI:n ansiosta olleet rikkaampia.

teol. yo Ilari Lahtela

